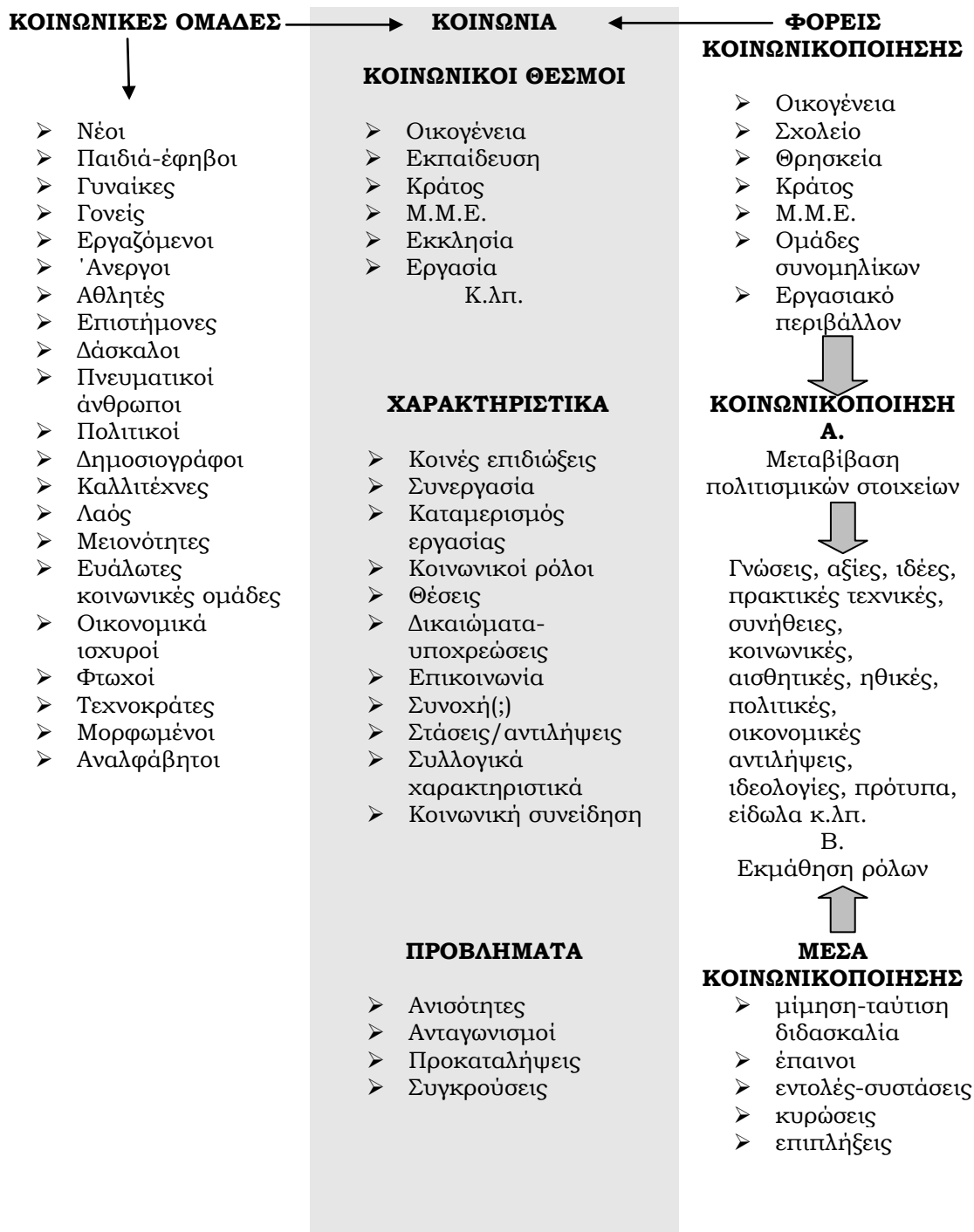

2.4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ

Κοινωνία: σύνολο ανθρώπων που συμβιώνουν σ' έναν τόπο ή σε μια εποχή.

Κοινωνικότητα: Η έμφυτη τάση του ανθρώπου να δημιουργεί σχέσεις και φιλικούς δεσμούς με τους συνανθρώπους του.

Μάζα: ο όρος χρησιμοποιείται για να δηλώσει ένα πλήθος ανθρώπων, τα μέλη του οποίου χάνουν την ατομικότητά τους και μεταβάλλονται σε όχλο.

Κοινωνική ομάδα: ως κοινωνική ομάδα εννοούμε ένα οργανωμένο σύνολο ανθρώπων που έχουν κοινούς σκοπούς για την επίτευξή των οποίων συνεργάζονται και επικοινωνούν. Τα μέλη των κοινωνικών ομάδων αποκτούν συνείδηση των κοινών τους στοιχείων δηλ. έχουν την αίσθηση ότι αποτελούν ομάδα με χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν από άλλες υπο-ομάδες της κοινωνίας.

Κοινωνική θέση: η θέση που κατέχει το άτομο σε μια κοινωνική ομάδα. Η θέση αυτή συνδέεται με το σύνολο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτή τη θέση.

Γόητρο: το κύρος που απολαμβάνει ο κάτοχος μιας θέσης μέσα στην κοινωνία.

Ελίτ: ομάδα προσώπων που κρατούν, σε οποιαδήποτε κοινωνία, εξεχουσες θέσεις, οι εκλεκτοί μιας ομάδας ή κοινωνίας.

Κοινωνικός ρόλος: ο όρος αναφέρεται σε προκαθορισμένες συμπεριφορές και προσδοκίες που έχει η κοινωνία από τον κάτοχο μιας κοινωνικής θέσης. Κάποιοι κοινωνικοί ρόλοι αξιολογούνται ως ιδιαίτερα σημαντικοί για την πρόοδο και την εξέλιξη της κοινωνίας (π.χ. γονέας, πνευματικός άνθρωπος, επιστήμονας, δάσκαλος, κριτικός, καλλιτέχνης, δημοσιογράφος, πολιτικός)

Κοινωνικοί θεσμοί: τρόποι οργάνωσης της ανθρώπινης δραστηριότητας στα πλαίσια της κοινωνικής ζωής. Καθιερώνονται και επιβάλλονται από την κρατική εξουσία με βασικό σκοπό την εύρυθμη λειτουργία της.

Κοινωνικοποίηση: (στην κοινωνική ψυχολογία) η διαδικασία με την οποία ένα άτομο μαθαίνει να προσαρμόζεται στην ομάδα αποκτώντας την κοινωνική συμπεριφορά που εγκρίνει η ομάδα. Συντελείται ανεπαίσθητα, σταδιακά και ασυνείδητα καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου και πραγματώνεται με τη μεταβίβαση πολιτισμικών στοιχείων στα μέλη των κοινωνικών ομάδων.

Κοινωνικός έλεγχος: είναι το σύνολο των μέσων (προτροπές, αμοιβές, επιβραβεύσεις, δικαστικές ποινές) με τα οποία η κοινωνία παρακινεί και εξαναγκάζει τα μέλη της να συμμορφώνονται με τους κοινωνικά αποδεκτούς τρόπους σκέψης και δράσης.

Εσωτερικευση: η αφομοίωση από το άτομο στοιχείων γνώσης, προτύπων συμπεριφοράς, πολιτισμικών, αξιών κτλ. και η αποδοχή τους ως στοιχεία της δικής τους προσωπικότητας

Κοινωνικός κομφορμισμός: η τάση του ανθρώπου να ακολουθεί τις κυρίαρχες αντιλήψεις και συμπεριφορές της ομάδας στην οποία ανήκει.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Κοινωνικότητα και ένταξη σε κοινωνικές ομάδες

Όλα τα ανθρώπινα όντα έχουν ή επιδιώκουν να κατακτήσουν μια θέση στην οικογένεια, το σχολείο, τη γειτονιά, την τοπική κοινωνία, την παρέα κ.λ.π.

Αιτίες

Ο βασικός λόγος για τον οποίο τα άτομα εντάσσονται σε κοινωνικές ομάδες είναι

- ✓ η ανάγκη να καλύψουν την έμφυτη **κοινωνικότητά** τους, δηλ. την αίσθηση του «ανήκειν» και
- ✓ άλλες βασικές τους ανάγκες όπως τις βιολογικές (**τροφή**, στέγη, ενδυμασία, **υγεία** κ.α.),
- ✓ την ανάγκη για ασφάλεια, γνωστικές ανάγκες (μόρφωση, έρευνα) και κοινωνικές και ψυχολογικές ανάγκες, αφού το άτομο δεν είναι αυτόαρκες.

- Έτσι, τα κοινά συμφέροντα (επαγγελματικά ή οικονομικά) τον οδηγούν σε ένταξη σε σωματεία, συνδικαλιστικά όργανα, κόμματα κ.α.

- Τα κοινά ενδιαφέροντα τον στρέφουν σε αθλητικούς ή πολιτιστικούς συλλόγους, σε κινήματα, σε εθελοντικές ομάδες κ.α.

- Η τάση των ανθρώπων για απόκτηση ταυτότητας και διαφοροποίηση από το σύνολο αποτελεί συνηθισμένο λόγο ένταξης των νέων σε ομάδες που ξεχωρίζουν για την εμφάνιση ή την ιδεολογία τους.

Δυσκολίες

- ✓ Η ζωή στις μεγαλουπόλεις (μαζικότητα, ανωνυμία, αποπροσωποποίηση)
- ✓ Ατομικισμός-ανταγωνισμός
- ✓ Ηθική και κοινωνική κρίση
- ✓ Υλισμός-ευδαιμονισμός
- ✓ Οι γρήγοροι ρυθμοί ζωής
- ✓ Έλλειψη ελεύθερου χρόνου
- ✓ Κατάχρηση του διαδικτύου-εξάρτηση
- ✓ Δυσλειτουργία των φορέων κοινωνικοποίησης
- ✓ Πολυπολιτισμικότητα-ρατσισμός-ξеноφοβία

Κοινωνικές ομάδες

Ως κοινωνική ομάδα εννοούμε ένα οργανωμένο σύνολο ανθρώπων που έχουν κοινούς σκοπούς για την επίτευξή των οποίων συνεργάζονται και επικοινωνούν. Τα μέλη των κοινωνικών ομάδων αποκτούν συνείδηση των κοινών τους στοιχείων δηλ. έχουν την αίσθηση ότι αποτελούν ομάδα με χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν από άλλες υπο-ομάδες της κοινωνίας (κοινωνική συνείδηση).

Οι άνθρωποι ανήκουν ταυτόχρονα σε πολλές και διαφορετικές μεταξύ τους κοινωνικές ομάδες (π.χ. στην οικογένειά τους, στο σχολείο, την τοπική κοινωνία, σε κάποιο σύλλογο αθλητικό, επιστημονικό, πολιτιστικό κ.λ.π)

Κοινωνική θέση-υποχρεώσεις-δικαιώματα

Οι άνθρωποι κατά τη συλλογική τους δράση σε κοινωνικές ομάδες καταλαμβάνουν μια συγκεκριμένη κοινωνική θέση ανάλογα με την ομάδα (π.χ. δάσκαλος, σύζυγος, παιδί, υπάλληλος, εργοδότης) και τα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά (ηλικία, μόρφωση, δεξιότητες, προσόντα). Αυτό σημαίνει ότι ανάλογα με τη θέση που κατέχει κάθε άτομο στην ομάδα ή την ευρύτερη κοινωνία κατέχει περισσότερη ή λιγότερη δύναμη/εξουσία σε σχέση με τους άλλους και έχει περισσότερες ή λιγότερες υποχρεώσεις και δικαιώματα (π.χ. διευθυντής, εργαζόμενος, διευθυντής σχολείου, δάσκαλος, μαθητής κ.λ.π.) Ανεξάρτητα από τα δικαιώματα που απολαμβάνει κάποιος ανάλογα με τη θέση του σε μια κοινωνική ομάδα, όλοι οι άνθρωποι ανεξάρτητα από ηλικία, φύλο, καταγωγή, οικονομική δύναμη, με μόνη την ιδιότητά τους ως άνθρωποι μπορούν να διεκδικούν αγαθά, προϋποθέσεις ή υπηρεσίες που είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωσή τους (σωματική, πνευματική, κοινωνική) δηλ. τα ανθρώπινα δικαιώματα με βάση τις εξαγγελίες της Οικουμενικής διακήρυξης.

Κοινωνικοί ρόλοι

Ανάλογα με την κοινωνική του θέση σε μια ομάδα, ο άνθρωπος υιοθετεί κάποια συγκεκριμένη συμπεριφορά που συνδέεται με αυτήν, δηλ. κάθε κοινωνική θέση συνδέεται με κοινωνικούς ρόλους και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις και δικαιώματα. Κάποιοι κοινωνικοί ρόλοι αξιολογούνται ως ιδιαίτερα σημαντικοί για την πρόοδο και την εξέλιξη της κοινωνίας (π.χ. γονέας, πνευματικός άνθρωπος, επιστήμονας, δάσκαλος, κριτικός, καλλιτέχνης, δημοσιογράφος, πολιτικός) Τους ρόλους αυτούς και την αντίστοιχη συμπεριφορά τους μαθαίνουν τα άτομα από τα πρώτα στάδια της ζωής τους μέσα από το παιχνίδι, στην οικογενειακή και σχολική ζωή, από τα προβαλλόμενα πρότυπα-είδωλα κάθε κοινωνίας.

Κοινωνικοί κανόνες

Οι κοινωνικοί ρόλοι προσδιορίζονται από συγκεκριμένους κοινωνικούς κανόνες που καθορίζουν τη συμπεριφορά των ανθρώπων στα πλαίσια της κοινωνικής ζωής. (π.χ. σχολικοί κανόνες, κανόνες που ρυθμίζουν τις εργασιακές υποχρεώσεις και σχέσεις μας, κανόνες που ρυθμίζουν τη στάση και τις υποχρεώσεις μας ως πολιτών κ.λ.π.) Οι κοινωνικοί κανόνες είναι πρότυπα συμπεριφοράς που διαμορφώνονται με βάση τις αξίες κάθε κοινωνίας. Εξυπακούεται ότι τα άτομα μετέχουν ταυτόχρονα σε πολλές κοινωνικές ομάδες, κατέχουν διαφορετικές θέσεις, γεγονός που οδηγεί αρκετές φορές σε σύγκρουση ρόλων, δηλ. σε αδυναμία να ανταποκριθούν σε κάποιες υποχρεώσεις που συνδέονται με το ρόλο τους.

Κοινωνική συνοχή

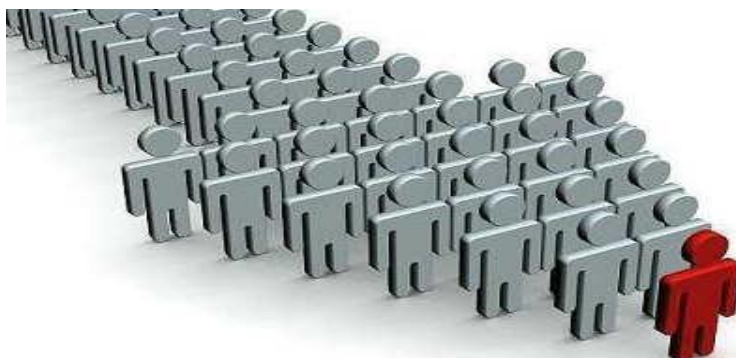
Βασική επιδίωξη κάθε κοινωνικής ομάδας είναι η διασφάλιση και διατήρηση της συνοχής της (δηλ. της ενότητας της). Οι δεσμοί ανάμεσα στα μέλη μιας ομάδας ενισχύονται , όταν τα μέλη επικοινωνούν, αναπτύσσουν φιλικές σχέσεις, συνεργάζονται ομαλά, όταν υπακούουν σε κοινούς κανόνες, χρησιμοποιούν ένα κοινό κώδικα επικοινωνίας

(γλώσσα), συμμερίζονται κοινές αξίες (δηλ. διαμορφώνουν κοινές αντιλήψεις για το καλό και το κακό, το δίκαιο και το άδικο, το ωραίο και το άσχημο.) Κάθε κοινωνική ομάδα, επομένως, χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προσδιορίζονται από τους κανόνες, τον τρόπο συνεργασίας, το βαθμό συνοχής, τις επιδιώξεις, τα προβλήματα συνεργασίας κ.λ.π.

Κοινωνική προσαρμογή

Η συμμόρφωση και η προσαρμογή του ατόμου στον τρόπο ζωής της κοινωνικής ομάδας στην οποία συμμετέχει αποτελεί βασικό στοιχείο τόσο για τη συνοχή της κοινωνικής ομάδας όσο και για την ψυχική ισορροπία του ατόμου, γι'αυτό το φαινόμενο του κοινωνικού κομφορμισμού (δηλ. η τάση του ανθρώπου να προσαρμόζει τη συμπεριφορά του στις συνήθειες, τις αντιλήψεις, τις νοοτροπίες, τα ήθη και τα έθιμα της κοινωνίας) προκαλεί πολλές φορές το φαινόμενο της μαζοποίησης (δηλ. την απώλεια της ατομικότητας του ανθρώπου)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

Κοινωνικοποίηση

Είναι η διαδικασία με την οποία τα άτομα ως μέλη μιας κοινωνίας μαθαίνουν τις κοινωνικές αξίες και τους κοινωνικούς κανόνες της συγκεκριμένης κοινωνίας. Είναι ο τρόπος με τον οποίον το άτομο ενσωματώνεται στην κοινωνία του(μέσω των κοινωνικών ομάδων στις οποίες συμμετέχει) και εντάσσεται στην κουλτούρα του(δηλ. το σύνολο των γνώσεων, των αξιών, των κανόνων συμπεριφοράς κ.λ.π.). Αυτό συμβαίνει επειδή τα μέλη των κοινωνικών ομάδων και της κοινωνίας εσωτερικεύουν τους κοινωνικούς κανόνες, τις αξίες, τις πεποιθήσεις, τις αποδεκτές στάσεις της κοινωνίας με αποτέλεσμα τη συμμόρφωση και την προσαρμογή τους σ' αυτήν.

Κοινωνικοί Θεσμοί

Είναι οι σταθερές κοινωνικές διαδικασίες, με τις οποίες η κοινωνία επιχειρεί τη λύση των μόνιμων προβλημάτων της. Δημιουργούνται για να ικανοποιούν ανάγκες ατομικές και συλλογικές, γι αυτό καλύπτουν όλους τους τομείς της σύγχρονης ανθρώπινης δραστηριότητας.

Είδη Θεσμών: οικογενειακοί, κοινωνικοί, πολιτικοί, πολιτιστικοί, οικονομικοί

Φορείς κοινωνικοποίησης

Η διαδικασία μεταβίβασης των πολιτισμικών στοιχείων μιας κοινωνίας στα μέλη των κοινωνικών ομάδων συντελείται συστηματικά και μεθοδευμένα αλλά και ανεπαίσθητα και ασυνείδητα μέσω των φορέων κοινωνικοποίησης.

Βασικοί Φορείς Κοινωνικοποίησης:

- (1) Οικογένεια
- (2) Σχολείο
- (3) Θρησκεία
- (4) Κράτος

Δευτερεύοντες Φορείς Κοινωνικοποίησης:

- (1) Μ.Μ.Ε.
- (2) Ομάδες συνομηλικών ή ομηλικών (= φίλοι)
- (3) Γείτονες
- (4) Εργασιακό περιβάλλον (συνάδελφοι, κτλ)

Υπάρχει μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στους βασικούς και δευτερεύοντες φορείς κοινωνικοποίησης: Οι βασικοί φορείς έχουν σαν σκοπό τους τη μεθοδική και συστηματική μετάδοση αξιών, κανόνων, και γενικά όλων των στοιχείων της κυρίαρχης κουλτούρας (το σχολείο π.χ. αναλαμβάνει τον ρόλο της διαπαιδαγώγησης, ενώ σε παλαιότερες κοινωνίες, υπήρχε ο θεσμός της μαθητείας), ενώ οι δευτερεύοντες φορείς απλώς μεταδίδουν μηνύματα και επιβάλλουν πρότυπα στα άτομα-μέλη.

Σημαντικότεροι θεσμοί/φορείς κοινωνικοποίησης

α) Η οικογένεια: Εξασφαλίζει την υλική και ηθική προστασία των ατόμων, την αναπαραγωγή του είδους, αναλαμβάνει ρόλο διαπαιδαγωγικό για τους νέους ανθρώπους. Στην οικογένεια ξεκινά η διαδικασία προετοιμασίας του νέου για την ένταξή του σε άλλες κοινωνικές ομάδες. Η οικογένεια ασκεί κοινωνικό έλεγχο ώστε να εξασφαλίζεται η συμπεριφορά εκείνη, που είναι αποδεκτή από την κοινωνία.

β) Η εκπαίδευση: Αποβλέπει στην πνευματική – ηθική ολοκλήρωση του ανθρώπου, τη διάπλαση και καλλιέργεια των κοινωνικών γνωρισμάτων που συνθέτουν την ανθρώπινη προσωπικότητα, αναλαμβάνει την επαγγελματική προετοιμασία του νέου.

γ) Ο θεσμός της πληροφόρησης Με τις διάφορες λειτουργίες που επιτελεί (ενημέρωση, ψυχαγωγία, εκπαίδευση, προβολή του πολιτισμού) παίζει σημαντικό ρόλο στην πληροφόρηση των πολιτών, στον έλεγχο της εξουσίας, στη διεύρυνση της δημοκρατίας, στην πνευματική ανύψωση του πολίτη, στην κοινωνικοποίηση και πολιτικοποίησή του με την προϋπόθεση ότι λειτουργεί με βάση τους κανόνες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

δ) Η εργασία: Συμβάλλει στην κάλυψη προσωπικών και κοινωνικών αναγκών με αποτέλεσμα την απόκτηση ανεξαρτησίας, τη χειραφέτηση του ανθρώπου και την κοινωνική καταξίωσή του. Προϋποθέσεις: εργασιακές συνθήκες, εργασιακά δικαιώματα.

ε) Το κράτος: Με νόμους δημιουργεί όλα τα είδη των θεσμών που είναι αναγκαία για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της κοινωνίας. Συντονίζει και ελέγχει τη δημόσια διοίκηση, τα Μ.Μ.Ε. τα νοσοκομεία, τα σχολεία, τους δήμους και τις νομαρχίες, όλα τα υπουργεία κ.λπ. Προϋπόθεση: Δημοκρατικό καθεστώς

στ) Η δικαιοσύνη: Το κράτος δικαίου και η τήρηση των νόμων εξαρτάται από την ομαλή λειτουργία του θεσμού της δικαιοσύνης. Όταν οι δικαστικοί λειτουργοί ανταποκρίνονται στον ύψιστο κοινωνικό τους ρόλο, τότε ο πολίτης αισθάνεται ασφαλής και αποκτά εμπιστοσύνη στο κράτος και τους υπόλοιπους θεσμούς με αποτέλεσμα να εξομαλύνονται οι κοινωνικές διαφορές που οδηγούν σε συγκρούσεις.

Αποτελέσματα

Όταν οι θεσμοί εκσυγχρονίζονται και λειτουργούν αποτελεσματικά συμβάλλουν στην ολοκλήρωσή του ανθρώπου: υλική – πνευματική – ηθική –κοινωνική – πολιτική με την προϋπόθεση ότι λειτουργούν με διαφάνεια και με μόνο σκοπό την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της κοινωνίας. Η σημασία των θεσμών για την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας είναι καταλυτική διότι προσδιορίζουν το πλαίσιο δράσης των ατόμων και αποσαφηνίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Επίσης, λειτουργούν ως φορείς κοινωνικοποίησης αφού προωθούν τη συνεργατικότητα , προβάλλουν πρότυπα συμπεριφοράς και σκέψης.

Αιτίες δυσλειτουργίας των φορέων κοινωνικοποίησης

- Πολιτική κρίση-πολιτική αστάθεια, ακυβερνησία, ατιμωρησία
- Οικονομική κρίση
- Κοινωνικά προβλήματα
- Κοινωνικές αδικίες
- Διαβρωτικός ρόλος των Μ.Μ.Ε.
- Σαθρά πρότυπα
- Ηθικός εκφυλισμός-αμοραλισμός
- Ατομική ανευθυνότητα, αδιαφορία

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Δυσλειτουργία κοινωνικών θεσμών

Αιτίες-κίνδυνοι-αρνητικά αποτελέσματα

Κοινωνική αναστάτωση, κρίση κοινωνικών θεσμών, απουσία κράτους πρόνοιας, κοινωνικών παροχών, κοινωνικά προβλήματα(αδικίες, ανισότητες, ανεργία) δημιουργούν κοινωνικό αναβρασμό και επιδεινώνουν την κρίση της κοινωνίας, κοινωνική οπισθοδρόμηση, διόγκωση κοινωνικών προβλημάτων, κοινωνική στασιμότητα

Κοινωνική ανελευθερία

παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων (εκμετάλλευση γυναικών,, παιδιών, μεταναστών, μειονοτήτων, κ.λ.π.), κοινωνικές ανισότητες, αναξιοκρατία, μεροληπτική δικαιοσύνη, κοινωνική αδικία, ταξικές και φυλετικές διακρίσεις

Αποτελεσματική λειτουργία θεσμών

Θετικά αποτελέσματα-προτάσεις

επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, παροχή κοινωνικής πρόνοιας κοινωνική ευρυθμία, ευημερία και αρμονία , διασφάλιση κοινωνικής συνοχής , μεταρρυθμίσεις, κοινωνική πρόοδος, ανακατατάξεις, αναθεωρήσεις, εκσυγχρονισμός των θεσμών , καταπολέμηση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας, κοινωνικό κράτος

Κοινωνική ελευθερία

εδραίωση κοινωνικών ελευθεριών – ισοτιμία – ισονομία – αξιοκρατία – δικαιοσύνη
Προάσπιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων
Ανεκτικότητα, αλληλεγγύη

Άτομο Άτομο

Πνευματικά Πνευματικά

Μαζοποίηση, αλλοτρίωση, κριτική και δημιουργική αφομοίωση χειραγώγηση, μονομέρεια, ακρισία, των κανόνων και αξιών της κοινωνίας, τυποποίηση, απώλεια δεκτικότητα σε νέες ιδέες, εύκολη δημιουργικότητας, έλλειψη επικοινωνία, ανταλλαγή ιδεών- πρωτοτυπίας γνώσεων

Ηθικά-κοινωνικά Ηθικά-κοινωνικά

Λόγω της ηθικής κρίσης:Κρίση Με την επικράτηση ανθρωπιστικών ανθρώπινων σχέσεων ιδανικών

↓ ↓

έλλειψη-δυσκολία κοινωνικής εύκολη προσαρμογή, κοινωνική προσαρμογής και επικοινωνίας, ένταξη , κοινωνική ευαισθησία, αδιαφορία για τον συνάνθρωπο, αναγνώριση της κοινωνικής απανθρωπιά, κοινωνική αλλοτρίωση , προσφοράς των άλλων, αποπροσωποποίηση, φιλευσπλαχνία, φιλανθρωπία, περιθωριοποίηση, αποκλεισμός, φιλαλληλία, συνεργασία, συλλογική δράση, κοινή προσπάθεια, ασυνενοησία, αντιπαλότητα, ομαδικό/συλλογικό πνεύμα, ρατσισμός, συγκρούσεις, διχόνοια, αποβολή εγωισμού, ατομικισμού, στείρος ανταγωνισμός ανομική συμπεριφορά, παραβατικότητα, βία – ανεκτικότητα, υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις, κοινωνική αποδοχή, εγκληματικότητα, χρήση αθέμιτων αλληλεγγύη, υποχωρητικότητα, μέσων, ναρκωτικά και άλλα φαινόμενα κοινωνικής νοσηρότητας στείρος, συμβιβασμός, εθελοντισμός, άμιλλα, ατομικισμός , ωφελμιστικό πνεύμα, ομοψυχία, συναίνεση, υπολογιστικές σχέσεις, υστεροβουλία, διαλλακτικότητα, εκπλήρωση ιδιοτέλεια, απροθυμία τήρησης των κοινωνικών ρόλων, καλοπροαίρετη υποχρεώσεων και των καθηκόντων, κοινωνική κριτική , σεβασμός της άμβλυση της κοινωνικής συνείδησης, νόμους κοινωνική συνείδηση επικράτηση ατομικισμού και στείρου πρόταξη κοινού καλού σε σχέση με το ανταγωνισμού , απουσία κοινωνικής στενά εννοούμενο ατομικό συμφέρον, συνείδησης , ο σημερινός άνθρωπος επικοινωνία «εγώ – εσύ» με το είναι νάρκισσος και φίλαυτος, τον ευρύτερο «εμείς» , σεβασμός των χαρακτηρίζει «αλαζονεία της δύναμης» αναγκαίων όρων της κοινωνικής ζωής, και αδιαφορεί για το καλό της αλληλοβοήθεια, αλληλοκατανόηση, κοινωνότητας , δεν αναγνωρίζει την αλληλοϋποστήριξη κοινωνική προσφορά των άλλων,

Ψυχικά Ψυχικά

απομόνωση, μοναξιά, ανωνυμία στο φιλία, συντροφικότητα, εμπιστοσύνη, πλήθος ,εσωστρέφεια, καχυποψία, ασφάλεια, ψυχική ικανοποίηση, αβεβαιότητα, ανασφάλεια, άγχος, προϋποθέσεις για προσωπική ευτυχία δυστυχία και ευημερία

Πολιτικά Πολιτικά

Πολιτική αδιαφορία, φανατισμός, Ενδιαφέρον και συμμετοχή στα κοινά, προπαγάνδα, μεσσιανισμός ενεργοποίηση, αγωνιστικότητα, διεκδίκηση δικαιωμάτων, συμμετοχή στο διάλογο, δημιουργική κριτική

Διάρκεια κοινωνικοποίησης.

Πρόκειται για μια διαδικασία συμμόρφωσης και προσαρμογής(κοινωνικής, επαγγελματικής, πολιτικής, ηθικής κ.λ.π.) που διαρκεί εφόρου ζωής, αφού το άτομο αλλάζει διαρκώς ρόλους καθώς συμμετέχει σε νέες κοινωνικές ομάδες.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Η κοινωνικοποίηση ως συνεχής διαδικασία μάθησης

«Η διαδικασία της κοινωνικοποίησης πραγματοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου. Για το λόγο αυτό μπορούμε να πούμε ότι η κοινωνικοποίηση αποτελεί μια διά βίου κοινωνική μάθηση.

Στην πορεία της ζωής του το άτομο αναλαμβάνει πολλούς και διαφορετικούς κοινωνικούς ρόλους (το σύνολο των συμπεριφορών που αναμένονται από ένα άτομο το οποίο κατέχει μια συγκεκριμένη κοινωνική θέση). Επομένως η κοινωνικοποίηση δεν αφορά μόνο τα παιδιά, αλλά και τους ενήλικους.*

Αλλά και το άτομο επιτελεί μέσα στην οικογένεια κατά τη διάρκεια της ζωής του πολλούς και διαφορετικούς ρόλους: παιδί, σύζυγος, γονέας, γιαγιά, παππούς.

Η πολιτική κοινωνικοποίηση του ατόμου ξεκινά ήδη από την οικογένεια (π.χ. ως παιδί συνοδεύει τους γονείς του στις κάλπες), συνεχίζεται στο σχολείο με τη συμμετοχή του στα μαθητικά συμβούλια και εντείνεται με την ενηλικίωσή του και τη συμμετοχή του σε εκλογές, σε πολιτικά κόμματα, σε ενώσεις ή σε συλλόγους κτλ.

Αντίστοιχα η επαγγελματική κοινωνικοποίηση του ατόμου ξεκινά από την οικογένεια (π.χ. επαγγελματικά πρότυπα των γονέων), συνεχίζεται στο σχολείο με τον επαγγελματικό προσανατολισμό και κλιμακώνεται με την είσοδο του ατόμου στο χώρο της εργασίας.

Μέσω των διαφορετικών κοινωνικών ρόλων που αναλαμβάνει το άτομο εσωτερικεύει τα πρότυπα συμπεριφοράς που οριοθετούν τις ενέργειές του (π.χ. ο ρόλος του πατέρα μέσα στην οικογένεια, ο ρόλος του στο επαγγελματικό πεδίο, ο πολιτικός ή συνδικαλιστικός ρόλος κτλ.). Από τους ρόλους αυτούς απορρέουν διαφορετικές υποχρεώσεις, προσδοκίες, απαιτήσεις, δεξιότητες και δικαιώματα, τα οποία το άτομο θα πρέπει να γνωρίσει προκειμένου να είναι αποτελεσματικό και ευχαριστημένο.

Είναι επίσης πιθανόν στην πορεία της ζωής του το άτομο να αναλάβει κάποιους ρόλους υποχρεωτικούς ή έκτακτους, όπως για παράδειγμα φαντάρος στο στρατό, ασθενής σε νοσοκομείο, οικότροφος, καλόγερος ή ακόμη έγκλειστος σε ίδρυμα. Στις περιπτώσεις αυτές άτομα που είχαν συνηθίσει να ζουν για μεγάλο χρονικό διάστημα με κανόνες που ευδεχομένως είχαν διαμορφώσει οι ίδιοι καλούνται σε κάποια στιγμή της ζωής τους, να ζήσουν μέσα σε συνθήκες οργανωμένης διαβίωσης, όπως είναι ο στρατώνας, ο θάλαμος νοσηλείας, το δωμάτιο ενός οικοτροφείου, το κελί μιας μονής ή μιας φυλακής. Συχνά η είσοδος του ατόμου σε αυτού του είδους τα «κοινόβια» συνοδεύεται από τελεουργίες μύησης, όπως είναι το κούρεμα, τα καψώνια ή τα ομοιόμορφα ρούχα. Στις περιπτώσεις αυτές οι απαιτήσεις και οι προσδοκίες συμπεριφοράς είναι διαμετρικά αντίθετες από*

αυτές που το άτομο είχε συνηθίσει μέχρι τότε στη ζωή του. Εύλογο είναι επομένως το ερώτημα για το τι ακριβώς γίνεται όταν το άτομο τελειώσει με τη θητεία, τη νοσηλεία ή τον εγκλεισμό του και πρέπει να κάνει «μεικτές συναναστροφές». Τότε καλείται να επανασυνδεθεί με τους οικείους του, να ξεκινήσει ή να συνεχίσει την επαγγελματική του πορεία, να βρει τους παλιούς του φίλους ή να κάνει νέες γνωριμίες, με λίγα λόγια να επανευταχτεί στο κοινωνικό σύνολο. Αυτή η διαδικασία επανασύνδεσης με το κοινωνικό σύνολο ονομάζεται επανακοινωνικοποίηση.»

(Υ.Π.Ε.Π.Θ. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ: Κοινωνιολογία, Γ' λυκείου, βιβλίο μαθητή, 2009, σελ. 67)

Κοινωνικοποίηση στο κοινωνικό φύλο

«Κατά την κοινωνικοποίηση, συντελείται η διαδικασία ταύτισης του βιολογικού μας φύλου με το κοινωνικό. Συστηματικές διαφορές στην ένδυση και στην κόμμωση από τη βρεφική ακόμη ηλικία Ήδη στα δυο τους χρόνια, τα παιδάκια έχουν μια μερική αντίληψη του τι είναι γένος (ξέρουν δηλαδή αν τα ίδια είναι αγόρια ή κορίτσια και μπορούν συνήθως να κατατάξουν και άλλα παιδάκια, όπως και ενήλικες στη μια ή στην άλλη κατηγορία) Αργότερα, τα παιχνίδια, τα παιδικά βιβλία και τα προγράμματα της τηλεόρασης τείνουν να υπογραμμίζουν τις διαφορές μεταξύ γυναικείων και ανδρικών χαρακτηριστικών»

Κοινωνικοί ρόλοι- Κοινωνικές προσδοκίες και φύλο

Η κάθε κοινωνία έχει ένα σύνολο άγραφων (άτυπων) κανόνων που προσδιορίζουν πώς πρέπει να συμπεριφέρονται τα μέλη της κοινωνίας, δηλαδή ποια είναι η κοινωνικά αναμενόμενη συμπεριφορά. Διαφορετική είναι η αναμενόμενη συμπεριφορά ενός ηλικιωμένου και ενός νεαρού, ενός φτωχού κι ενός πλούσιου, ενός γιατρού κι ενός υδραυλικού, ενός άντρα και μιας γυναίκας. Αντίστοιχα, διαφορετικές είναι οι κοινωνικές προσδοκίες για μια γυναίκα που ζει στην προοδευτική, φιλελεύθερη κοινωνία της Σουηδίας και για μια γυναίκα που ζει στη συντηρητική και φονταμενταλιστική Αίγυπτο.

Το περιεχόμενο του ρόλου είναι ακριβώς η “σωστή”, δηλαδή κοινωνικά αναμενόμενη συμπεριφορά. Επομένως, οι κοινωνικές προσδοκίες αποτυπώνονται σε κοινωνικούς ρόλους. Παραδοσιακά, η αναμενόμενη συμπεριφορά για τα κορίτσια και τις νεαρές κοπέλες ήταν να είναι υποχωρητικές, συναισθηματικές, παθητικές και εξαρτημένες. Τα κορίτσια ανατρέφονται ακόμη και σήμερα με την ιδέα ότι τα φυσικά τους ένστικτα θα τα οδηγήσουν στη μητρότητα και στην ανατροφή παιδιών. Αντίθετα, τα αγόρια κοινωνικοποιούνται μαθαίνοντας να είναι ανεξάρτητα, επιθετικά και πάντως να μη δείχνουν τα συναισθήματά τους. Η αυτονομία, ο έλεγχος, η επιρροή και η δύναμη είναι έννοιες ταυτόσημες με τον αντρικό παραδοσιακό ρόλο. Πού βασίζεται η σεξουαλική κατανομή εργασίας; Επί αιώνες βασιζόταν στον βιολογικό υπετερμυνισμό

- Είναι “φυσιολογικό” για τις γυναίκες να είναι μητέρες.

- Ο “φυσικός” χώρος των γυναικών είναι το σπίτι τους.
 - Οι γυναίκες είναι “από τη φύση τους” τρυφερές, υπάκουες, εξαρτώμενες.
- Οι παραδοσιακοί ρόλοι ως μέσο κοινωνικού ελέγχου
Οι παραδοσιακοί ρόλοι καθλώνουν τις γυναίκες στην ιδιωτική σφαίρα (στην ανάπτυξη οικοκυρικής δραστηριότητας) και τις εμποδίζουν να αναπτύξουν δημόσια, δηλαδή πολιτική δράση. Τα μέλη μειονοτήτων έχουν μειωμένες προσδοκίες για απόκτηση κοινωνικής ισχύος και προνομίων κι έτσι ενισχύουν την προνομακή θέση των κυρίαρχων ομάδων
(Δρ. Ασπασία Τσαούση, 3 Μαρτίου 2006, Πανεπιστήμιο Αθηνών/Τμήμα Μ.Ι.Θ.Ε., Κοινωνιολογία των Έμφυλων Σχέσεων)

Ντετερμινισμός: ιδεολογία κατά την οποία τα πάντα γίνονται σύμφωνα με τους φυσικούς, αντικειμενικούς νόμους.

Φονταμενταλισμός: η τάση για επιστροφή στις αρχές του Κορανίου ή της Σάρια, δηλ. του ισλαμικού νόμου όχι μόνο σε θρησκευτικό αλλά σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ - ΜΟΡΦΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η υιοθέτηση των αποδεκτών προτύπων συμπεριφοράς και η τήρηση από τα μέλη μιας κοινωνίας των κανόνων που διέπουν τις κοινωνικές σχέσεις είναι αποφασιστικής σημασίας για τη συνοχή και την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας. Η συστηματική όμως εφαρμογή των κανόνων δεν είναι δεδομένη και μπορεί να παρατηρηθούν αποκλίσεις από τα αποδεκτά πρότυπα συμπεριφοράς. Επομένως ο κοινωνικός έλεγχος ασκείται όταν δεν έχουν εσωτερικευτεί αποτελεσματικά από τα μέλη της κοινωνίας οι αξίες και οι κανόνες συμπεριφοράς και υπάρχουν αποκλίσεις.

Ο κοινωνικός έλεγχος είναι το σύνολο των μηχανισμών που χρησιμοποιεί μια κοινωνία, για να γίνουν αποδεκτές οι αξίες της και να εφαρμοστούν οι κανόνες της από τα μέλη της. Η έννοια του κοινωνικού ελέγχου καθιερώθηκε αρχικά από τους κοινωνιολόγους με αφορμή τη μελέτη της παραβατικότητας των νέων στο Μεσοπόλεμο.

Ο στόχος του κοινωνικού ελέγχου είναι η εξασφάλιση της τήρησης των κανόνων και των αξιών και η αποτροπή της παραβίασης τους από τους πολίτες. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται μέσω των θεσμών και των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου οι οποίοι δρουν είτε προληπτικά, πριν δηλαδή από την απόκλιση της συμπεριφοράς του ατόμου από τους κανόνες, είτε κατασταλτικά, μετά την εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς.

Οι μορφές κοινωνικού ελέγχου είναι τρεις:

- 1) ο τυπικός κοινωνικός έλεγχος,
- 2) ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος και
- 3) ο αυτοέλεγχος.

Ο τυπικός κοινωνικός έλεγχος είναι ο θεσμοθετημένος έλεγχος που ασκείται από το κράτος και τα εντεταλμένα όργανά του (π.χ. αστυνομία, δικαστήρια) και ταυτίζεται με την καταστολή και την τιμωρία. Οι ποινές

προσδιορίζονται με ακρίβεια από τη νομοθεσία για κάθε περίπτωση παραβίασης κανόνων. Ο τυπικός κοινωνικός έλεγχος εφαρμόζεται σε περιπτώσεις παραβίασης θεμελιωδών αξιών και κανόνων της κοινωνικής ζωής (π.χ. αφαίρεση ανθρώπινης ζωής, κλοπή, στέρση της ελευθερίας κτλ.).

Ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος είναι ο μη θεσμοθετημένος έλεγχος που ασκείται όταν κάποιος αποκλίνει από τα πρότυπα συμπεριφοράς της ομάδας. Τα σχόλια των συγγενών, η κριτική των συμμαθητών, οι μορφασμοί και οι χειρονομίες αποτελούν μερικά παραδείγματα άτυπου κοινωνικού ελέγχου, αφού εκφράζουν την επιδοκιμασία ή την αποδοκιμασία μιας πράξης. Ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος εφαρμόζεται κυρίως στις περιπτώσεις παραβίασης λιγότερο θεμελιωδών κανόνων συμπεριφοράς.

Στις μορφές κοινωνικού ελέγχου εντάσσεται και ο αυτοέλεγχος, ο εσωτερικός έλεγχος του ατόμου. Πρόκειται για την εσωτερίκευση των αξιών και των κανόνων συμπεριφοράς που επιτυγχάνεται από την περίοδο της πρώιμης κοινωνικοποίησης του ατόμου. Κάθε άτομο αξιολογεί πριν από κάθε ενέργεια τις πιθανές συνέπειες της πράξης του. Οι συνέπειες αυτές το ευθαρρύνουν ή το αποτρέπουν να ενεργήσει, ανάλογα με το βαθμό εσωτερίκευσης των κοινωνικών αξιών. Για παράδειγμα, η επιθυμία μας να αποκτήσουμε παράνομα ένα υλικό αγαθό προσκρούει στον εσωτερικευμένο κοινωνικό κανόνα που αφορά την κλοπή.

Εκτός από τις κυρώσεις (π.χ. ποινές, μορφασμοί αποδοκιμασίας) που λειτουργούν εξαναγκαστικά, είτε πρόκειται για τυπικό είτε για άτυπο κοινωνικό έλεγχο, υπάρχουν και οι επιβραβεύσεις, όπως είναι η εμπύχωση, η ανταμοιβή, η αναγνώριση (π.χ. αριστείο, κύπελλο, χειροκρότημα).

Στις μέρες μας η έννοια του κοινωνικού ελέγχου (του τυπικού ή του άτυπου) χρησιμοποιείται όλο και λιγότερο και τείνει να αντικατασταθεί με τις έννοιες «κοινωνική προσαρμογή», «ενσωμάτωση» ή «ένταξη».

(Υ.Π.Ε.Π.Θ. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ: Κοινωνιολογία, Γ' λυκείου, βιβλίο μαθητή, 2009, σελ. 65)

